

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. An alii affectus voluntatis humanæ, propriè, vel solàm metaphoricè
Deo convenient?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

tas. Nec etiam gaudium, nam illud terminatur ad suum objectum, ut possessum & habitum: esse autem creaturarum est posterius actu prædicto, cum ex illo causetur: Ergo est desiderium. Respondeo negando Minorem: Ad probationem, distinguo Majorem: de bono possesso & habito, præviæ ad amorem, nego Majorem. Præviæ ad amorem, aut in vi illius, pro eodem instanti in quo, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Sicut de ratione notitiae prædictæ, non est præsentia objecti pro priori ad cognitionem, sed sufficit præsentia in eodem instanti reali, licet habita ex vi cognitionis: ex quo inferunt Theologi, Verbum Divinum ex intuitiva sui cognitione procedere, & creaturas causari à Deo per scientiam visionis: quia pro eadem mensura durationis existunt, quamvis illarum existentia ex tali cognitione procedat. Ita de ratione gaudii non est possessio antevertens amorem, sed possessio pro eodem instanti reali, et ex vi amoris habeatur: quod in amore ex quo Spiritus sanctus procedit, contingit, & ideo gaudium est, Ex quo etiam patet solutio ad aliud argumentum ibidem insinuatam: nam etiam actus voluntatis divinæ quo causantur creature, habet rationem gaudii; quia licet creature non præexistent ad illum, existunt tamen & habent esse ex vi illius in eodem instanti in quo.

Objicies secundò: Deus habet voluntatem antecedentem de salute omnium hominum, ut supra ostendimus: Sed talis voluntas non est simplex complacentia de illorum salute ut possibile, cum Deus in nostra sententia, merè possibile non amet, etiam amore simplicis complacentiæ. Nec amor specialiter dictus, cum ad gloriam terminetur ut futuram quodammodo. Nec gaudium, cum illud sit de bono præsentis, & salus reprobatorum non sit illi præsentis, etiam in memoria æternitatis, quia nunquam erit in tempore: Ergo est desiderium. Unde Chrysostomus dicit, quòd Deus valde cupit & valde desiderat nostram salutem.

Respondeo voluntatem Dei antecedentem de salute omnium hominum, esse simpliciter amorem naturæ humanæ, secundum se consideratæ, & prout est capax beatitudinis & salutis: sive potius omnium hominum, prout communicant in eadem natura ad salutem condita, & ad fidem supernaturalem elevatæ; & desiderium secundum quid, & improprie, quatenus ad illam ut in se non præsentem, & ab omnibus hominibus non possessam, terminatur: non tamen est desiderium absolute & simpliciter, quia salus omnium hominum in virtute & potentia Dei perfecte continetur: desiderium autem (ut supra dicebamus) debet esse boni non habiti, nec in actu, nec in virtute, nec formaliter, nec eminenter. Unde quando Chrysostomus ralem voluntatem desiderium appellat, loquitur de desiderio secundum quid & improprie, vel quantum ad effectum: quia sicut pater desiderans filio quòd doctus evadat, de mediis sufficientibus providet illi: ita Deus ex tali voluntate quæ omnibus hominibus vult æternam salutem, omnibus confert, vel saltem offert, & præparat media & auxilia sufficientia, ut disputatione ostendimus.

Objicies tertio: In Deo est proprie gaudium, non solum de bonis propriis, sed etiam de bonis creaturarum, ut docet D. Thomas i. contra

Tom. I.

Gent. cap. 90. ut in fine: Ergo & desiderium. Probatur Consequentia: Desiderium & gaudium comparantur ut medium & finis, vel ut motus & terminus: At cui competit terminus & finis, debet etiam motus & medium competere: Ergo si Deo competat gaudium, potest etiam in eo desiderium reperiri.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: quia in gaudio de bonis creaturarum, nulla apparet imperfectio, bene tamen in desiderio; illud enim debet esse boni non habiti, nec formaliter, nec eminenter, nec actu, nec virtute. Ad probationem, distinguo Majorem: ut medium necessarium semper, nego Majorem. Non necessarium, concedo Majorem, & distinguo Minorem eodem modo, & nego Consequentiam. Licet enim desiderium semper ordinetur ad gaudium, ut medium ad finem, & motus ad terminum, non tamen semper petit illud præcedere & initiare, nec gaudium semper illud terminare, nam Deus de seipso delectatur & gaudet, quamvis sui desiderium habere nequeat.

ARTICULUS III.

C *Analisi affectus voluntatis humanae, proprie, vel solum metaphoricè Deo conveniant?*

Constat ex dictis articulis præcedentibus, amorem & gaudium proprie reperiri in Deo, non tamen desiderium, quia istud est de bono non habito, nec in actu, nec in virtute; nec formaliter, nec eminenter. Idem dicendum est de spe, objectum enim spei est bonum absens & arduum: At nullius boni affectio potest esse ardua vel difficilis Deo, cum sit omnipotens, & nihil possit ei resistere: Ergo in illo non potest esse spes. Evidens etiam est timorem & tristitiam illi non convenire, quia timor respicit malum proprium imminens, & tristitia est de malo præsentis: Deo autem nullum potest accidere malum. Unde duo solum restant affectus, de quibus potest esse dubium & controversia; an proprie, vel solum metaphoricè Deo conveniant, odium scilicet & ira, de quibus §. sequentibus breviter agendum est.

§. I.

Demonstratur odium & iram non convenire Deo proprie, sed tantum metaphoricè.

Dico primò: Odium non reperiri proprie in Deo, sed tantum metaphoricè. Est contra Suarez, Vazquem, Molinam, Arrubal, aliosque Recentiores, qui odium proprie dictum in divina voluntate constituunt. Est tamen D. Thomæ i. contra Gent. cap. 90. ubi sic ait: Ex hoc autem apparet, quòd odium aliquis rei Deo convenire non possit. Sicut enim amor se habet ad bonum, ira odium se habet ad malum: nam his quos amamus, bonum volumus, his verò quos odimus, malum. Siquidem voluntas Dei ad malum inclinari non possit, ut ostensum est, impossibile est quòd ipse rem aliquam odio habeat. Quibus verbis non solum conclusionem nostram clarissime docuit, sed etiam rationem efficacem ad illam suadendam insinuavit. Odium enim proprie di-

Ppp etum

Atque petit per se primò terminari ad malum: At nullus actus voluntatis divinæ potest primariò ad malum terminari: Ergo in illa odium propriè dictum inveniri non potest. Major constat, tum ex S. Doctore loco relato, & 1. 2. quæst. 29. art. 1. tum etiam ratione ex prædictis locis desumpta. Sicut enim amor se habet ad bonum, ita odium se habet ad malum: Sed amor per se primò terminatur ad bonum sub ratione boni: Ergo odium per se primò terminatur ad malum sub ratione mali. Minor etiam suadetur. Omnis actus voluntatis divinæ petit primariò terminari ad bonitatem intrinsecam Dei, quia bonitas divinæ & increata, ut supra ostendimus, est objectum adæquatè terminativum divinæ voluntatis: Ergo non potest per se primò terminari ad malum.

36. Dices, quòd etsi nullus actus voluntatis divinæ, sub conceptu prosecutionis, per se primò terminari possit ad malum: per modum tamen dissonantiæ & fugæ, potest primariò ad illud terminari.

Sed contra primò: Nullus actus voluntatis divinæ, sub quacumque ratione & formalitate consideratus, potest specificari ab objecto creato: Ergo nec ad illud per se primò terminari. Consequentia patet: actus enim voluntatis specificatur ab objecto ad quod per se primò terminatur. Antecedens verò probatur. Specificari ab aliquo est ab illo pendere, cum specificatio generis dependentia sit: Sed nullus actus divinæ voluntatis, sub quacumque ratione & formalitate consideratus, potest ab aliquo objecto creato pendere: Ergo nec ab illo specificari.

Secundò, Nulla datur formalitas intrinseca voluntati divinæ, quæ primariò obtineat rationem fugæ à malo, & dissonantiæ ad illud: Ergo nulla datur in illa formalitas, quæ primariò terminetur ad malum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Ideò voluntas refugit malum, quia prosequitur bonum; & idcirco creata voluntas suis actibus aliquando terminatur ad malum, illud fugiendo, quia imperfecta est, & quia malum potest illi resistere, & à consecutione boni quod amore prosequitur, impedire: Sed voluntas Dei perfectissima est, nullumque malum potest illi resistere, & ab affectione boni eam impedire: Ergo nullus actus illius, sub primario conceptu, potest esse fuga mali, sed omnis primariò est prosecutio boni, & consequenter solùm ac secundariò fuga mali.

37. Probatur secundò conclusio aliâ ratione fundamentali, & ostenditur specialiter odium inimicitia non posse Deo propriè convenire. Sicut amare aliquem amore amicitia, est velle illi bonum, quia bonum ejus est, ex complacentia illius, vel in ipso: ita odium inimicitia consistit in hoc quod est velle alicui malum, quia malum ejus est, & ex displicentia ipsius. Unde sicut amor strictè sumptus dno habet, primò quòd ad personam subsistentem, quâ talem, terminetur: Secundò quòd velit illi bonum, formaliter quâ bonum ejus est. Ita etiam ad odium strictè sumptum, duæ similes conditiones requiruntur: Prima est quòd ad ipsam personam quâ subsistentem terminetur: unde dicit S. Thomas 1. cont. Gent. cap. 96. *Amor & odium est propriè rerum subsistentium*. Secunda, quòd velit illi malum, ut malum ejus est formaliter. Sed hæc duæ conditiones non habent locum in Deo: Ergo in illo odium propriè & strictè sumptum non reperitur. Ma-

A jor constat ex sufficienti declaratione; Minor verò probatur quantum ad utramque partem. Et in primis quòd nulla res ut subsistens possit Deo displicere, & ab illo odio haberi, manifestum est: cum res subsistens sit effectus voluntatis divinæ, & consequenter in ipsa subsistentialiter Deus complectatur, sicut & alia agentia subsistentia complacent in suis effectibus: ut parentes in filiis, & artifex in propriis artificiat: unde dicitur Sapientia 11. *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti*. Quòd etiam Deus non velit alicui creaturæ malum, ut malum ipsius est, facile suadetur. Quia divina voluntas non potest ferri extra suum objectum adæquatè motivum & terminativum, quod est bonitas ipsius: unde quando vult pœnam peccatori, non vult illi hoc malum, nisi propter bonitatem suam, ut rationem motivam & terminativam; & nisi quatenus in tali malo elucet bonitas sua, ordo scilicet suæ justitiæ, & pulchritudo universi. Quare, ut rectè advertit Ferrarientis loco citato cont. Gentes, hoc intercedit discrimen inter Deum & nos: quòd nos odio habendo aliquem, propriè volumus illi malum, ut malum ipsius est: ita ut licet malum illud non sit motivum nostri actus, est tamen objectum terminativum illius: respectu autem Dei neutrum est, quia nullo modo vult illi malum, nisi ut elucet in eis ordo suæ justitiæ, &c. Quòd magis declarabitur in solutione argumentorum.

Dico secundò: In Deo non est propriè ira, sed metaphoricè tantum. Est etiam contra Suarez lib. 3. de attributis negativis cap. 7. & disp. de divina justitia sect. 5. ubi non solum odium, sed etiam iram, cum proprietate Deo convenire contendit.

Nostra tamen conclusio est communis Theologorum, & expressè docetur à D. Thoma art. 1. ad 2. & 1. cont. Gent. cap. 89. probaturque ratione quam ibidem insinuat. Ira est appetitus vindictæ, cum spe ulciscendi, ex tristitia procedens: Sed tristitia repugnat Deo, ut supra ostendimus, & fatetur Suarez: Ergo & ira. Unde S. Doctor loco citato contra Gentes: *Ira à Deo longe est secundum rationem suæ speciei, non solum quia effectus tristitiæ est, sed etiam quia est appetitus vindictæ, propter tristitiam ex injuria illata conceptam*.

Respondet Suarez, non esse de conceptu essentiali iræ quòd ex tristitia oriatur, sed solum quòd sit appetitus nocendi alteri, sub ratione justæ vindictæ.

Sed præterquam quòd hæc responsio & doctrina manifestè contrariatur D. Thomæ citato, & Aristotelis 2. Ethic. cap. 2. ubi ait: *iram esse appetitum cum dolore*. Et cap. 4. hoc inter odium & iram agnoscit discrimen, quòd odium potest esse sine dolore, secus verò ira, quæ semper dolorem præsupponit: potest in super evidenti ratione confutari. Nam ex ea sequitur, omnem actum vindictivæ justitiæ ad iram pertinere, quod nullus unquam dixit. Sequela patet, nam omnis actus vindictivæ justitiæ, est appetitus nocendi alteri, seu infligendi pœnam sub ratione justæ vindictæ: Ergo si ratio iræ formaliter consistat in hoc, & non superaddat ordinem ad tristitiam ab offendente illatam, omnis actus vindictivæ justitiæ ad iram pertinet.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Contra primam conclusionem obijciunt in primis Recentiores plura Scripturae testimonia, quibus odium Deo tribuitur: dicitur enim Ecclesiastici 12. Atrox odium habet peccatorum. Malachiae 1. Esau odio habuit. Psalmo. 5. Odisi enim qui operantur iniquitatem.

Sed facile responderetur, hae & similia loca, in sensu metaphorico, & de odio improprie sumptis, & quatenus importat displicentiam de peccatore, esse intelligenda. Quia ut dicit Augustinus, quando ex verbis Scripturae in sensu litterato accipitur, aliquod sequitur absurdum, illa in sensu metaphorico intelligenda sunt: duplex autem, ut supra ostendimus, sequitur absurdum ex positione odii stricte sumpti in voluntate divina. Primum est, illam ad malum sub ratione mali terminari. Secundum, Deo personam subditam displicere: contra illud Sapient. 11. Solus digni coram qua fecisti. Unde D. Thomas loco citato contra Gentes ait, Non nisi similitudinarie dicit, Deum aliqua odio habere.

Obijcies secundò: Odio habere aliquem, est velle illi malum, ut malum ejus est: sicut illum amare, est velle illi bonum, ut bonum ejus est: sed Deus vult peccatori malum, quia malum ejus est: Ergo illum odio habet. Major constat, Minor probatur. Deus vult peccatori poenam ut poenam. Sed poena est malum subiecti cui infligitur: Ergo vult illi malum, quia malum ejus est.

Respondeo negando Minorem, ad ejus probationem, distinguo Majorem. Vult illi poenam, reduplicative & primario, nego Majorem: specificative, & secundario, concedo Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam. In poena enim duplex ratio invenitur, nempe quod sit malum subiecto cui infligitur, & quod sit ostensiva & manifestativa justitiae divinae, & ad pulchritudinem ordinis universi conducens. Aet us ego voluntatis divinae terminatur primario ad illam sub hac secunda ratione sub prima vero ex consequenti tantum & secundario: cum tamen ut proprie odium esset, primario illam ut malum deberet respicere. Solutio est D. Thomae loco citato contra Gentes, & Ferrarientis ibidem.

Instantibus: Poena ut manifestativa justitiae Dei, & ad pulchritudinem ordinis universi conducens, est quidem bona Deo ut iusto, & ut auctoritatis, non tamen ipsi reprobo cui infligitur, cum non sit illi utilis, vel delectabilis, ut constat: Ergo quamvis Deus velit illam, ut est ostensiva suae justitiae, & conducens ad pulchritudinem universi, non sequitur quod non velit illam, ut est malum ipsius peccatoris cui infligitur.

Respondeo negando Antecedens: Cum enim Deus sit bonum universale omnium, illud quod est bonum respectu Dei, censetur etiam esse bonum ejusdemque creaturae: unde poena aeterna, ut divinae justitiae manifestativa, non solum est bona respectu Dei illam infligentis, sed etiam respectu subiecti cui infligitur: non quidem secundum particularem ejus inclinationem quam habet ad bonum proprium, sed secundum universalem inclinationem, qua ut pars universi inclinatur ad bonum auctoris illius. Itaque sicut in partibus corporis distingui solet duplex inclinatio, una particularis ad proprium bo-

num, alia universalis ad bonum totius, quae principalior est, ratione cujus manus multoties se periculo, & scilicet, ad vitandum capitis periculum, exponit. Ita in partibus universi, duplex inclinatio solet distingui: particularis scilicet & universalis; ut in aqua videre licet, quae secundum particularem inclinationem deorsum propendet, secundum universalem autem multoties ascendit, ad vitandum vacuum totius naturae inimicum. Et corruptio quae est contraria particulari inclinationi subiecti corrupti, est connaturalis & conformis universali inclinationi illius, quia est necessaria ad pulchritudinem & conservationem universi. Similiter in creaturis & effectibus Dei, duplex inclinatio debet distingui: altera ad bonum particulare, altera ad bonum universale, nempe ad bonum auctoris. Dicimus ergo, quod etiam poena quam patitur reprobis, non sit illi bona, juxta particularem inclinationem; est tamen bona & utilis illi, juxta inclinationem universalem, quia conducit ad bonum auctoris, nempe ad manifestationem justitiae divinae, ad quod per universalem inclinationem propendet.

Obijcies tertio: Si in Deo non esset odium stricte sumptum, maxime quia illud debet terminari ad personam subsistentem, & ad malum sub ratione mali: Sed utrumque est falsum: Ergo ruit praecipuum fundamentum nostrae sententiae. Major constat ex supra dictis: ex hoc enim duplici capite exclusimus odium a voluntate Dei. Minor autem in qua est difficultas, probatur quantum ad utramque partem. Et in primis quod odium non debeat necessario terminari ad rem ut subsistentem, sic ostenditur. Judex v.g. qui propter flagitium aliquem punit ex motivo justitiae, verè & proprie illum odit, & tamen non vult illi poenam, ex displicentia ipsius ut homo est, sed quia homo flagitiosus est: Ergo ad rationem odii stricte sumpti, non est necessarium quod ex displicentia personae subsistentis, ut subsistens est, procedat.

Confirmatur: Unus homo alium odio habet, odio stricte & proprie sumpto, & tamen non vult illi malum ut malum, ex displicentia ipsius quatenus homo est, sed qua ratione est illi inimicus: Ergo idem quod prius.

Quod etiam odium stricte sumptum, non debeat terminari ad malum sub ratione mali, quae est secunda pars minoris principalis, facile suaderetur. In voluntate humana datur odium cum proprietate: Sed illud non terminatur ad malum sub ratione mali: Ergo non est de ratione odii stricte sumpti, terminari ad malum sub ratione mali. Major constat, Minor probatur. Cum enim objectum adaequatum voluntatis creata sit bonum, illa non potest velle aliquid nisi ut subinduit rationem boni, ac proinde omnis ejus actus ad bonum verum vel apparens debet terminari.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem, quantum ad utramque partem. Ad probationem primae, nego Majorem. Sicut enim homo seipsum affligens ex displicentia proprii peccati, ut de illo poeniteat, non potest cum proprietate dici odio habere seipsum, sed ad summum odio habere peccatum quod cupit non esse; ita nec potest dici, judicem odio habere hominem quem condemnat, sed ad summum illius flagitia: haec autem cum res subsistentes non sint, quarum proprium est amari & odio haberi, ut

in Bibli

inquit D. Thomas supra relatus, non possunt terminare odium proprie dictum.

Ad confirmationem, concessa Majori, nego Minorem. Nam licet causa displicentiae inimici sit injuria & offensa illata, illa tamen supposita, non solum injuria, sed etiam persona quae injuriam intulit, displicet offenso, quatenus vellet illam non esse.

47. Ad probationem secundae partis Minoris principalis, concessa Majori, nego Minorem. Ad cujus probationem, dicendum est, quod licet omnis actus voluntatis creata debeat terminari ad bonum, verè vel apparenter conveniens subiecto appetenti, non tamen omnis petit terminari ad bonum conveniens alteri subiecto, sed aliquando fertur ad malum alteri noxium. Et ita contingit in odio inimicitiae, nam odio habens aliquem, vult illi malum; quia illud quod alteri malum est, sibi ipsi judicat conveniens: unde terminatur ad illud, ut conveniens sibi, & ut alteri disconveniens, nocivum, & malum.

48. Contra secundam conclusionem, nullum proponit Suarez argumentum quod sit aliquid ponderis illud enim quod supponit, & non probat, nempe iram in suo conceptu formali solum importare appetitum vindictae, nec includere ordinem ad tristitiam ab offendente illatam, eadem facilitate negatur, quae asseritur; & constat esse falsum in iudice, qui cum sedato animo punit latronem, non proprie illi irascitur, sed solum exercet actum iustitiae vindicativae. Unde cum D. Thomas 1. 2. quaest. 47. art. 1. ad 1. ait: *Ira non dicitur in Deo secundum passionem animi, sed secundum iudicium iustitiae, prout vult vindictam facere de peccato: solum vult, aliquid ad perfectionem pertinens, quod in ira invenitur, nempe voluntatem puniendi peccata, in voluntate Dei reperiri, non autem ad aequam irae rationem, de cuius conceptu est ordo ad tristitiam ab altero illatam, ut ex eodem S. Doctore jam vidimus.*

DISPUTATIO VII.

De iustitia, & Misericordia Dei.

Ad quaest. 21. primae partis.

EX his quae diximus disputatione praecedenti de actibus & affectibus divinae voluntatis, facile colligi potest, quanam virtutes affectivae formaliter in Deo reperiantur. Nam quantum ad hoc observanda est communis regula Theologorum, qui statuunt tanquam certum, eas solum virtutes quae nullam in suo conceptu, seu ratione formali includunt imperfectionem, formaliter Deo competere. Ex quo principio inferunt, virtutes quae respiciunt alterum, ut superiorem, vel aequalem. ut religio, obedientia, pietas, observantia, &c. Vel quae versantur circa moderationem passionum: ut fortitudo, quae moderatur timorem; patientia & mansuetudo, quae habent moderari tristitiam & savitiam; & temperantia, quae circa moderationem delectationum corporearum versatur, formaliter in Deo non reperiri: quia huiusmodi virtutes in sua ratione formali includunt aliquam imperfectionem Deo repugnantem. Restat ergo solum difficultas, an iustitia & miseri-

cordia sint in Deo formaliter, vel tantum emittenter? quam hic breviter discutimus & resolvemus.

ARTICULUS I.

Quae iustitia formaliter Deo conveniat:

§. I.

Primituntur quae apud omnes sunt certa, & referuntur sententia.

SUPpono primò tanquam certum, iustitiam verè & proprie in Deo reperiri, abstractè pro nunc à speciebus illius, an scilicet illa sit legalis, commutativa, vel distributiva. Nam Deo passim Scriptura concedit attributum iustitiae, officiumque iudicandi iustè, & reddendi unicuique quod suum est: quod non metaphorice, sed cum omni proprietate Deus exercet. Unde statim in principio Genesis, ubi vulgata versio habet: *In principio creavit Deus caelum & terram, Hebraea legit: In principio creavit עֵלֶיךָ אֱלֹהִים, id est, iudices: quia (inquit Tertullianus) a primario creator tam bonus quam & iustus. Pariter quæntumque processit. Bonitas ejus operata est mundum, iustitia modulata est. . . . Iustitia opus est quod inter diem & noctem, inter caelum & terram, inter aquam superiorem & inferiorem, inter maris caetum & arida marem, inter luminaria majora & minor, diurna atque nocturna, &c. Omnia ut Bonitas concepit, ita Iustitia distinxit.*

Suppono secundo, iustitiam quae definitur Theologis & Jurisperitis: *Virtus ius suum unicuique tribuens*, in tres potissimum species dividi: scilicet in legalem, distributivam, & commutativam: omnis enim iustitia proprie dicta est ad alterum, ut docet D. Thomas 2. 2. quaest. 58. art. 2. Triplex autem potest fieri comparatio ad alterum: vel comparando partem ad totum, vel totum ad partem, vel partem ad partem. Si pars ad totum comparatur, est iustitia legalis, quae habet ordinare hominem ad bonum commune, & imperare adimpletionem legum in ordine ad bonum communitatis: si fiat comparatio totius ad partes, est iustitia distributiva, per quam, vel republicae vel caput ejus, nomine ipsius, distribuit bona vel poenas, pro mensura & proportione meritorum vel demeritorum. Si fiat comparatio partis ad partem, est iustitia commutativa, quae scilicet in contractibus, commerciis, & permutationibus, unus civis aequalitatem servat in ordine ad alterum. Legendus est S. Thomas 2. 2. quaest. 61. art. 1.

Suppono tertio: Praeter tres illas species iustitiae, esse alias virtutes ad iustitiam reductivè pertinentes, quae partes potentiales iustitiae appellari solent; quia imitantur quidem & amulantur rationem iustitiae, ab ea tamen deficiunt, vel quia non possunt reddere aequale, ut religio, pietas, & observantia. Vel quia licet possint reddere aequale, non habent tamen rigorosum debitum & legale, sed morale tantum, quod attenditur secundum honestatem aut decetiam, non verò secundum legis obligationem: ut liberalitas, gratitudo, fidelitas, amicitia, &c.

Suppono quarto: Iustitiam saltem legalem Deo formaliter reperiri. Haec enim, ut docet D. Thomas 2. 2. quaest. 58. art. 6. est in Principe absolute & in imperante & dirigente, in subditis autem secundario, & administrative,